

DERLEME

DOI: 10.59007/meyadakademi.1317248

SOSYAL MEDYADA KADINA KARŞI ŞİDDET VE SAĞLIK PROFESYONELLERİNİN ROLLERİ

Şule ERGÖL*
Aylin GÜNEŞ**

ÖZ

Sosyal medya, internet tabanlı bir iletişim biçimidir. Sosyal medya platformları, kullanıcıların sohbet etmesine, bilgi paylaşmasına ve web içeriği oluşturmaya olanak tanır. Sosyal medya kullanımı tüm dünyada hızla artmaktadır. Sosyal medyanın toplum üzerine olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Yetkisiz erişim, bağlantılara tıklanmasını amaçlayan bilinmeyen numaralardan gelen mesajlar, ısrarlı takip, flört ve aile içi şiddet, tecavüz gibi çevrim içi şiddet sosyal medyada kadınlara karşı sıklıkla işlenen suçlardır. Sosyal medya aracılığıyla kadına karşı işlenen cinsiyete dayalı şiddetin gerçek hayatın yansıması olduğu ve sanal ortam ile gerçek ortam arasında suçun sürdürülmesi anlamında bir bağ olduğu görülmektedir. Kadına karşı her tür şiddetin ciddi sağlık sonuçları vardır. Dünya Sağlık Örgütü, kadına yönelik şiddeti önlemek ve müdahale etmek için sağlık sektörünün gerçekleştirebileceği rolleri belirtmektedir. Bu çalışmanın amacı giderek yaygınlaşan kadına karşı çevrim içi şiddete ve sağlık profesyonellerinin bu tip şiddete yönelik gerçekleştirebileceği rollere dikkat çekmek çektir.

Anahtar kelimeler: Kadın, şiddet, suç, sosyal medya, sağlık.

* Sorumlu yazar, Şule Ergöl, Doçent Dr., Kırıkkale Üniversitesi, E-mail: slrgl@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-8881-6503

** Aylin GÜNEŞ, Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi, E-mail: aylingununes@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3215-4103

Bu çalışma; 16-18 Mayıs 2022 tarihleri arasında Erzurum ilinde düzenlenen 6. Uluslararası Adli Hemşirelik Kongresi'nde davetli konuşma olarak ilk yazar tarafından sunulmuş ve özet olarak kongre kitapçığında yer almıştır. Geliş tarihi: 20.06.2023, Kabul tarihi: 27.08.2023

VIOLENCE AGAINST WOMEN ON SOCIAL MEDIA AND THE ROLES OF HEALTH PROFESSIONALS

ABSTRACT

Social media is an internet-based form of communication. Social media platforms allow users to chat, share information and create web content. Social media use is increasing rapidly all over the world. Social media has positive and negative impacts on society. Unauthorized access, messages from unknown phone numbers aiming to click on links, stalking, online violence such as dating and domestic violence, rape are crimes frequently committed against women on social media. It is seen that gender-based violence committed against women through social media reflects real life and there is a link between the virtual environment and the real environment in terms of perpetuating the crime. All forms of violence against women have serious health consequences. The World Health Organization outlines the roles that the health sector can play in preventing and responding to violence against women. The aim of this study is to draw attention to the increasingly widespread online violence against women and the roles that health professionals can play in addressing this type of violence.

Keywords: Women, violence, crime, social media, health.

1. GİRİŞ

Teknolojinin hızlı gelişimi iletişimi ve bilgi akışını çevrim içi ortama taşıyarak kolaylaştırmıştır ve pandemi gibi dünya çapında etkili olaylar da yaygın kullanımına katkı sağlamıştır. Sosyal medya, internet tabanlı bir iletişim biçimidir. Sosyal medya platformları, kullanıcıların sohbet etmesine, bilgi paylaşmasına ve web içeriği oluşturmaya olanak tanır (1). Günümüzde çevrim içi ortamda 100'ün üzerinde sosyal medya platformları bulunmakta ve sürekli artmaktadır. Facebook, Youtube, WhatsApp, Instagram, Twitter, TikTok, Pinterest, Snapchat çok tanınan sosyal medya platformları arasında sayılabilir. 2020'de dünya çapında 3,6 milyardan fazla insan sosyal medya kullanmakta idi ve bu sayı 2023'te 4,88 milyara çıkmıştır. Sosyal medya kullanımı her geçen gün artmaktadır (2-3).

Dünya çapında, sosyal medya kullanıcılarının yüzde 54,4'ü erkek, yüzde 45,6'sı kadındır. Bu oranlarda, bölgeler arasında önemli farklılıklar görülmektedir. Örneğin ABD (%46 erkek, %54 kadın), Okyanusya (%47 erkek, %53 kadın), Doğu Avrupa (%47 erkek, %53 kadın), Güney Afrika (%48 erkek, %52 kadın) ve Kuzey Avrupa'da (%48 erkek, %52 kadın) kadın sosyal medya kullanıcı sayısı erkeklere göre fazla iken, Güney Asya (%73 erkek, %27 kadın), Batı Asya (%64 erkek, %36 kadın), Batı Afrika (%62 erkek, %38 kadın) ve Kuzey Afrika (%62 erkek, %38 kadın) gibi bölgelerde daha azdır (4). Türkiye'de Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı araştırmasına göre 2021 yılında 16-74 yaş grubunda her gün internet kullanım oranı erkeklerde %81,6, kadınlarda %71,4'tür. Ancak bu çalışmada ayrıca sosyal medya kullanımına ilişkin bir veriye rastlanmamıştır (5).

Sosyal medya platformları arasında Facebook, dünya çapında en popüler sosyal ağ haline gelmiştir. Facebook, Ocak 2022 itibariyle, aylık aktif kullanıcı sayısına göre sıralanan dünya çapındaki en popüler sosyal ağlar arasındadır. Facebook şu anda aylık 2,96 milyar, Youtube ise 2,51 milyardan fazla aktif kullanıcıya sahiptir. Ocak 2022 itibariyle, Facebook'un erkek kullanıcıları toplam kullanıcılarının yüzde 56,6'sını, kadın kullanıcıları ise toplamın yüzde 43,4'ünü oluşturmaktadır. Facebook gibi LinkedIn ve Twitter'ın kullanıcılarının çoğunluğunu da erkek kullanıcılar oluştururken, Instagramın, kadın ve erkek kullanıcı oranları benzerdir. Snapchat kullanıcılarının ise yüzde 54'ünün kadın kullanıcılardan oluştuğu bilinmektedir (6).

İnsanlar, günde ortalama 6 saat 54 dakikalarını internet ortamında geçirmektedir. Sosyal medya, günlük internet kullanımının ayrılmaz bir parçasıdır. Ortalama olarak, internet kullanıcıları 2015'ten bu yana yarım saatten fazla bir artışla sosyal medya ve mesajlaşma uygulamalarında günde 144 dakika (2 saat 24 dakika) harcamaktadır. Bu süre, 2012'de 1 saat 30 dakika, 2017'de 2 saat 14 dakika idi. 2018 ve 2019 yıllarında da benzer kullanım süreleri rapor edilmiştir (2,4).

Sosyal medyanın yaygın kullanımı bireyler arası yeni iletişim şekilleri oluşmasını sağlamaktadır. Bireysel düzeyde sosyal medya; arkadaşlar ve akrabalarla iletişim kurmaya, yeni şeyler hakkında bilgi edinmeye, ilgi alanlarını geliştirmeye ve eğlenmeye olanak tanır. Sosyal medya, profesyonel düzeyde belirli bir alandaki bilgiyi genişletmek ve diğer meslektaşlarla bağlantı kurarak profesyonel ağlar oluşturmak için kullanılabilir. İş düzeyinde ise sosyal medya, hedef kitle ile sohbet etmeye, müşteri geri bildirimini almaya ve marka tanınırlığına olanak sağlar (7). Ancak bu yeni iletişim şekli, her ülkede ve her

kültürde görülen kadına karşı şiddet gibi ciddi bir sorunun da çevrim içi ortama taşınmasına neden olmaktadır. Bu çalışmanın amacı, sosyal medya platformlarında kadına karşı işlenen şiddet suçuna dikkat çekmek ve sağlık profesyonellerinin bu tür şiddette gerçekleştirebilecekleri rolleri açıklamaktır.

1.1. Sosyal Medyanın Etkileri

Sosyal medyanın toplum üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Başta gelen en önemli olumlu yanı, her coğrafyadan, konumdan ve dini inançtan insanla bağlantı kurmayı kolaylaştırmasıdır. Sosyal medya aracılığıyla alanında uzman ve profesyonellerden eğitim almak çok kolaylaşmıştır. Bireyler, maddi /manevi yardım ve destek almak için gruplar oluşturabilir ve mevcut gruplara katılabilir. Aynı zaman da sosyal medyanın yardımıyla, araştırma yaparak gerçek veriler elde edebilir, bilgilerini güncelleyebilir. Sosyal medya işletme sahiplerine hedef kitleleriyle ücretsiz olarak bağlantı kurabilmelerine, zaman ve enerjiden tasarruf ederek kârlarını artırmalarına yardımcı olabilmektedir.

Sosyal medyanın olumsuz etkileri ise internet bağımlılığının bir parçası olarak sosyal medya bağımlılığının oluşması, kişisel gizliliğin sağlanamaması, kişisel bilgilerin internet ortamında yayılması, sosyal medya aracılığıyla dolandırıcılık yapılması, sosyal medya üzerinden hikâye yayarak bireylerin itibarının zedelenmesi ve çevrim içi taciz şeklindedir (7).

Sosyal medya aracılığıyla gerçekleştirilen dolandırıcılık, gizliliğin ihlali, itibarın zedelenmesi, çevrim içi taciz gibi durumlar suç niteliği taşımaktadır (8). Çevrim içi suç ya da bilişim suçları, Avrupa Ekonomik Topluluğu Uzmanlar Komisyonu tarafından “*Bilgileri otomatik işleme tabi tutan veya verilerin nakline*

yarayan bir sistemde gayri kanuni, gayri ahlaki veya yetki dışı gerçekleştirilen her türlü davranış” olarak tanımlanmıştır. Sosyal medyada işlenen suçlar, bilişim suçları içerisinde yer alır. Bilişim suçları farklı kaynaklarda farklı özelliklerine göre değişik şekillerde sınıflandırılmaktadır (9). Mağdurlara göre bilişim suçları; bireylere karşı, mülkiyete karşı ve örgütlere karşı işlenen bilişim suçları şeklinde sınıflandırılmıştır (10). Bu suçlar, dünya çapında hızla artmaktadır. Sosyal medyada sıklıkla işlenen,

- İstem Dışı Alınan Elektronik Postalar (Spam)
- Yetkisiz Erişim
- Sahte Kişilik Oluşturma ve Kişilik Taklidi
- Cinsel Taciz
- Müstehcenlik ve Çocuk Pornografisi
- Kişilere Tehdit ve Şantaj gibi suçlar bireylere karşı işlenen suçlardır (11).

Sosyal medyada işlenen taciz, tehdit, şantaj gibi suçlar şiddet olgusunun yeni bir boyut kazandığını göstermektedir. PEW Araştırma Merkezi'nin raporuna göre çevrim içi ortamlardaki taciz cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bu araştırmada, kadınların çevrim içi ortamlarda daha çok cinsel taciz ve ısrarlı takibe maruz kaldıklarını ifade ettikleri bulunmuştur (12).

ABD, İngiltere ve Almanya'da 5000 kişi ile yürütülen bir anket çalışmasında, kadınların %46'sı erkeklerin ise %38'i sosyal medya hesaplarına yetkisiz erişim yapıldığını ve ailelerine, arkadaşlarına şüpheli mesajlar gönderildiğini ifade etmiştir (13). Ülkemizde 2021 yılında yapılan bir çalışmada, kadın ve erkekler arasında şiddete maruz kalma açısından fark bulunamamıştır. Ancak “E-posta

ve sosyal medya hesaplarına iznim olmadan erişildi” durumu oranı kadınlarda daha yüksektir (14). Kadınların sosyal medya aracılığıyla maruz kaldıkları suçlar arasında şiddet oldukça önemli bir yer tutmaktadır.

2. Kadına Yönelik şiddet

Birleşmiş Milletler, kadına yönelik şiddeti “Kadınlara fiziksel, cinsel ya da psikolojik zarar veren ya da verebilecek veya kadınların acı çekmesine neden olabilecek gerek kamusal gerekse özel alanda yapılan bu tip davranışlara yönelik tehditleri ve kadınların özgürlüğünün zorla kısıtlanmasını da içine alan şiddete yönelik her türlü cinsiyetçi davranış” olarak tanımlamaktadır (15). Kadına yönelik şiddet genellikle fiziksel, psikolojik, cinsel, ekonomik şiddet şeklinde sınıflandırılır (16). Kadın yaşamı boyunca, aile içinde kız çocuklarının aleyhine seçim yapılması, dayak, ekonomik baskı, cinsel saldırı, psikolojik baskı vb. şekillerde şiddete maruz kalmaktadır. Şiddet evde, iş yerinde, sokakta günlük hayatın her alanında uygulanmaktadır (17). Özellikle sosyal medya platformlarının günlük hayatın bir parçası haline gelmesi ile çevrim içi şiddet olgusu da tartışılır olmuştur. Literatürde çevrim içi şiddet terimi ile “dijital şiddet” “siber şiddet”, “siber zorbalık”, “çevrim içi taciz”, “teknoloji destekli şiddet” terimlerinin de kullanıldığı görülmektedir (12-13,18-19). Bilgi iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişim ve değişim, alanda yapılan çalışmaların yeni olması, incelenen grup gibi özelliklere bağlı olarak farklı terimler kullanılsa da temelde benzer durumu ifade ettiklerini söylemek mümkündür. Genel olarak çevrim içi şiddet bir kişi ya da grup tarafından bilgisayar, cep telefon, tablet benzeri dijital araçlar ve çeşitli sosyal medya platformları aracılığıyla gerçekleştirilebilen kasıtlı ve saldırgan davranışlar olarak tanımlanabilir (20).

2.1. Kadına yönelik çevrim içi şiddet

Kadına karşı çevrim içi şiddet bilgi iletişim teknolojilerinin veya diğer dijital araçların kullanılmasıyla işlenen, desteklenen, şiddeti artırılan veya güçlendirilen fiziksel, cinsel, psikolojik, sosyal, siyasi veya ekonomik zarar ya da diğer hak ve özgürlük ihlalleridir. Bu tip şiddet, kadın oldukları için kadınlara yönlendirilen ya da orantısız bir şekilde kadınları etkileyen şiddettir (21). Çoğunlukla çevrim içi taciz ve takip, mahrem görüntülerin kötüye kullanılması, kişisel veya bireyi tanımlayan ayrıntıların paylaşılması, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddeti kışkırtmak amacıyla mesajlar, resimler veya videolar yayınlamak ve sahte porno görüntülerin paylaşımı dahil olmak üzere birçok biçimi kapsar (21-22).

Çevrimiçi taciz ve takip sosyal medya platformlarını kullanarak, bireyleri aslı olan veya olmayan konular ile ilgili taciz etmek, onları tehdit ederek, maddi veya psikolojik çıkar sağlamaktır. Taciz edici mesajlar ve çevrimiçi yorumlardan, sosyal medya platformları ve konum belirleme araçları aracılığıyla kadınların sosyal medya hesaplarını, arkadaşlarını, hareketlerini ve etkinliklerini izlemeye kadar uzanmaktadır. ABD Adalet Bakanlığı 2009 özel raporunda, 18 yaş ve üzeri kadınların %20'sinin ısrarlı takibe maruz kaldığı belirtilmiştir. Türkiye'de Dijital Şiddet çalışmasında belirtildiğine göre kadınların %51'i dijital ortamlarda yazılı, sesli veya görüntülü taciz mesajları almakta, % 46'sı ısrarlı takibe uğramaktadır (14). İsrarlı takip davranışlarının sadece çevrim içi ya da sosyal medya platformlarında gerçekleşmediği, gerçek hayatta da takibin devam ettiği bildirilmektedir (23).

Kadın gazeteciler ile yapılan bir çalışmada katılımcıların beşte biri çevrim içi şiddet ile bağlantılı olarak çevrim dışı saldırı ve tacize uğradıklarını

Kadına Karşı Şiddet

belirtmişlerdir (24). Ülkemizde Facebook aracılığıyla 11 ve 13 yaşındaki beş kız çocuğunun yaşamış oldukları çevrim içi zorbalık olarak başlayan, çevrim içi taciz olduğu anlaşılan ve cinsel tacize dönüşerek gazete haberlerine yansıyan olguları inceleyen bir çalışmada faillerin kimliklerini değiştirerek sahte profiller ile mağdurların özel bilgi ve görüntülerini hile ile elde ettikleri ve bunlar ile tehdit ederek fiziksel temasa geçmek istedikleri ve bazı olgularda bu isteklerini gerçekleştirdikleri, bazı olgularda özel bilgi ve görüntüleri sosyal medyada paylaşarak baskı oluşturdukları belirlenmiştir (25).

Flört edilen bireyi ya da eşi zorlamak, kontrol etmek, baskı altına almak, izlemek, taciz etmek ya da tehdit etmek için dijital teknolojiler kullanılmaktadır. Cep telefonları, konum belirleme araçları, sosyal medya yoluyla eski ya da şimdiki eş/flört tarafından kadınların takip, taciz, tehdit ve istismar edilmesinin giderek yaygınlaştığı belirtilmektedir. Flört ve aile içi şiddetin çevrim içi ortama aktarıldığı görülmektedir (23-26). Üniversite öğrencilerinde çevrimiçi flört şiddetine ilişkin bir çalışmada, katılımcıların üçte biri, son bir yılda en az bir kez sosyal medya aracılığıyla flört şiddeti yaşadığını ifade etmiştir (27).

Görüntüye dayalı cinsel istismar, kadınların genellikle eşleri ya da birlikte oldukları kişiler tarafından özel ve mahrem yazışmaların ifşa edileceği tehdidi ve bu tehdit nedeniyle kadınların taciz içeren ilişkilerden kopamamasını sağlamak amacıyla uygulanan bir başka sosyal medya aracılığıyla gerçekleştirilen aile içi şiddettir. Üç temel davranışı içerir: Çıplaklık ya da cinsellik içeren görüntülerin oluşturulması veya alınması; çıplaklık veya cinsellik içeren görüntülerin paylaşılması veya dağıtılması ya da dağıtılması ve paylaşılmasına ilişkin yapılan tehditler. Failler, intikam, cinsel zevk, güç veya

zevk, eğlence, sosyal statü veya parasal kazanç sağlamak amacıyla bu tür davranışlarda bulunmaktadır. Kullanılan görüntüler, faillerin hem kamusal hem de özel ortamlarda, bilgisi olmadan kurbanın gizlice fotoğrafını çekmesini veya filme almasını veya mağdurun rızası veya bilgisi olmadan rızaya dayalı veya rıza dışı cinsel karşılaşmaları kaydetmesini ya da “sahte porno” (ya da yapay zekâ kullanımı söz konusu olduğunda “deepfakes”) olarak adlandırılan, kurbanı cinsel bir şekilde tasvir eden dijital olarak değiştirilmiş görüntülerin üretilmesini içerebilir. Aile içi şiddet failleri, mağduru bir şekilde zorlamak için çıplak veya cinsel görüntülerini paylaşmakla tehdit etmekte ya da intikam amaçlı bu görüntüleri kadınların kişisel bilgileri ile sosyal medya platformlarında paylaşmaktadır (26).

Siber Sivil Haklar Girişimi'nin (2017) yaptığı araştırma sonucuna göre her sekiz sosyal medya kullanıcılarından biri, rıza dışı pornografinin (intikam pornografisi) hedefi durumundadır. Kadın kullanıcıların %15.8'i intikam pornografisinin kurbanı olmuş ya da bununla tehdit edilmiştir. Kadınlar, erkeklere göre 1.7 kez daha fazla intikam pornografisi açısından tehdit altındadır. Sosyal medya kullanıcılarının 20 de biri, intikam pornografisinin failidir ve failerin %76'sı bu izinsiz paylaşımları yaparken bireyleri incitmek istemediğini iddia etmektedir (28-29). Diğer yandan bilgisayar korsanları daha fazla görüntü elde etmek, mağduru istenmeyen bir cinsel eyleme zorlamak ve çalınan görüntüleri paylaşmakla tehdit etmektedirler (26). Ayrıca, failin üçüncü şahısları kurbanı tecavüz etmeye veya cinsel saldırıya çağırın mesajlarının çevrim içi olarak yayınladığı “vekaleten tecavüz”ü de içerebilir. Fail, özel bilgileri veya cinsel bir görüntüyü ortaya çıkarma tehdidi yoluyla şantaj şeklinde olabilir (26,28).

Sosyal medya aracılığıyla tecavüz ya da cinsel saldırı kurbanlarının hareketlerinin ve konum bilgilerinin sağlanması ve saldırı gerçekleştirilmesi ya da kadınlara yönelik şiddet ve cinsel saldırı videolarının yayımlanması fiziksel, duygusal ve cinsel şiddet davranışlarıdır.

2.2. Kadına karşı çevrim içi şiddetin sağlık sonuçları ve sağlık profesyonellerinin rolleri

Sosyal medya kullanıcı sayılarındaki artış, çevrim içi ortamın toplumsal kurallarının olmaması ve hukuki olarak denetiminin zor olması, çevrim içi ortamda gerçekleştirilen şiddetin fiziksel sonuçları olmayacağı ve cezai karşılığının bulunmadığı düşüncesi kadına karşı çevrim içi şiddetin yaygınlaşmasına katkı sağlamaktadır (30). Ancak şiddetin türü ve içeriği ne şekilde olursa olsun, sağlık üzerine olumsuz etkileri vardır. Örneğin çevrim içi dolandırıcılığın sadece maddi sonuçları olduğu düşünülse de bireylerin fiziksel, ruhsal ve sosyal ilişkilerinde de olumsuzluklar yaşadıkları söylenebilir. Çevrim içi taciz ve takibin olumsuz sonuçları, gerçek hayattaki taciz ve takip sonuçları ile benzerdir. Cinsiyete göre bir farklılık olmaksızın çevrim içi taciz ve takip mağdurlarının % 80'i iç huzursuzluk yaşadığını, yarısı çaresizlik, öfke ve saldırganlık, üçte biri ise uykusuzluk ve diğer insanlara karşı güvensizlik yaşadığını ifade etmiştir (31).

Araştırmalar çoğunlukla gerçek yaşamdaki şiddetin kadınlar üzerine etkilerine odaklanmış olsa da şiddetin kadınlarda kısa ve uzun vadede sağlık problemlerine yol açtığını göstermektedir. Kadınlar şiddet deneyiminden kurtulabilir, ancak devam eden etkiler daha sonra ruh sağlığı bozuklukları, diyabet, kronik ağrı, kardiyovasküler hastalık ve serviks kanseri gibi hastalıklar şeklinde ortaya çıkmaktadır (32). Kadına karşı şiddet toplumsal bir sorundur

Kadına Karşı Şiddet

ve çevrim içi şiddet mağduru kadınlar da şiddetin etkilerini hem bedensel hem de ruhsal olarak yaşarlar (33). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), sağlık sektörünün diğer sektörlerle iş birliği yaparak şiddetin önlenmesi ve müdahale edilmesinde önemli bir role sahip olduğunu belirtmektedir. DSÖ, sağlık sektörünün;

- Kadına yönelik şiddetin kabul edilemez hale getirilmesi ve bu tür şiddetin bir halk sağlığı sorunu olarak ele alınması,
- Sağlık hizmeti sağlayıcılarının kapsamlı hizmetlerin sağlanması için bütüncül ve empatik bir şekilde yanıt verme konusunda duyarlı hale getirilmesi ve eğitilmesi,
- Şiddete maruz kalan kadın ve çocukların erken teşhis edilmesi ve uygun sevk ve desteğin sağlanması yoluyla şiddetin tekrarlanmasının önlenmesi,
- Gençlere öğretilen yaşam becerileri ve kapsamlı cinsellik eğitimi müfredatının bir parçası olarak eşitlikçi cinsiyet normlarının teşvik edilmesi,
- Sürveyans ve sağlık bilgi sistemlerine kadına yönelik şiddeti dahil ederek neyin işe yaradığına ve sorunun büyüklüğüne dair kanıtların oluşturulması yoluyla bu mücadelede yer alabileceğini belirtmektedir (34).

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi toplumun bu sorunun varlığının farkında olması ile başlar. Teknolojik gelişmelerin hayatımızın önemli bir parçası olmasıyla ortaya çıkan çevrim içi kadına yönelik şiddeti belirlemeye yönelik araştırmalar literatürde giderek artmaktadır. Ülkemizde, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Eylem Planı'nda kadına karşı çevrim içi şiddete yer

verilmiş ve bu tür şiddetin diğer şiddet türlerinden ayrı tutulmaması gerektiği ve diğer şiddet türleri ile bir arada görülebileceğine vurgu yapılmıştır (35). Gerçek hayatta kadına karşı şiddetin boyutları, şekilleri ve sağlık üzerine etkilerini göstermeye çalışan literatürün bile yetersizliği tartışılırken teknolojinin gelişimiyle hayatımızın parçası haline gelen sanal ortam ve bu ortamda kadınların karşılaştığı şiddetin sağlık ile ilişkisinin dikkatlerden kaçması muhtemeldir. Sağlık profesyonelleri bu alanda nitelikli araştırmalar yaparak çevrim içi şiddetin sağlık sonuçlarını ortaya çıkarmalıdır. Ayrıca sağlık profesyonelleri kadına karşı şiddete ilişkin eğitimlerinin içeriğini çevrim içi şiddeti kapsayacak şekilde genişleterek birincil korunmada rol alabilirler.

Sağlık profesyonelleri şiddetin ikincil ve üçüncül korunmasında gözle görülebilir rollere sahiptir (17). Sağlık kuruluşlarına başvuran mağdurların erken tespiti, tedavi, bakım ve rehabilitasyonu sağlık profesyonellerinin gerçekleştirebileceği hizmetlerdir. Çevrim içi şiddetin neden olduğu ruh sağlığı sorunlarının psikosomatik belirtiler ile kendini gösterebileceğinden hareketle tüm sağlık profesyonellerinin çevrim içi şiddeti sorgulamaları ve mağdurları ilgili birimlere sevk etmelidir.

3. SONUÇ

Sosyal medya kullanımı tüm dünyada hızla artmaktadır. Sosyal medya kadının gelişimini destekleyen, bilgiye ulaşmasını kolaylaştıran olumlu özelliklere sahip olmasının yanında, bünyesinde barındırdığı suç yaratıcı unsurlar nedeniyle kadına karşı şiddet açısından da önemli riskler taşımaktadır. Sosyal medya aracılığıyla kadına karşı işlenen şiddetin gerçek hayatın yansıması olduğu ve

sanal ortam ile gerçek ortam arasında şiddetin sürdürülmesi anlamında bir bağ olduğu görülmektedir. DSÖ, kadına yönelik şiddeti önleme ve müdahale etmede sağlık sektörünün gerçekleştirebileceği rolleri belirtmektedir. Sağlık profesyonelleri de başta sorunun boyutlarının belirlenmesi olmak üzere belirtilen alanlarda araştırmacı, eğitici, bakım verici, koordine edici rollerini gerçekleştirerek faaliyet gösterebilirler.

KAYNAKÇA

1. University of South Florida- UCM: Introduction to social media [homepage on the Internet] Tampa: UCM: c2013 [cited 2022 November 30]. Available from: <https://www.usf.edu/ucm/marketing/intro-social-media.aspx>
2. Dixon S: Global social networks ranked by number of users 2022 [homepage on the Internet] NewYork: Statista Inc: c2022 [cited 2022 November 30]. Available from: <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>
3. Global social media statics 2022 [homepage on the Internet] Datareportal: c2023 [cited 2023 August 12]. Available from: <https://datareportal.com/social-media-users>
4. Geysen W: Social Media Marketing Benchmark Report 2022 [homepage on the Internet] Copenhagen: Influencer MarketingHub: c2022 [cited 2022 November 30]. Available from: <https://influencermarketinghub.com/social-media-marketing-benchmark-report/#toc-6>
5. Türkiye İstatistik Kurumu-TUİK: Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması 2021[homepage on the Internet] Ankara: TUİK: c2021 [cited 2022 November 30]. Available from: [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2021-37437)

6. Statista.com: Gender distribution of social media audiences worldwide as of January 2022, by platform [homepage on the Internet] NewYork: Statista Inc: c2022 [cited 2022 November 30]. Available from: <https://www.statista.com/statistics/274828/gender-distribution-of-active-social-media-users-worldwide-by-platform/#:~:text=Gender%20distribution%20of%20social%20media%20audiences%20worldwide%202022%2C%20by%20platform&text=As%20of%20January%202022%2C%20Facebook's,43.4%20percent%20of%20the%20total>.
7. Akram W, Kumar R. A study on positive and negative effects of social media on society. Int J of Computer Sciences and Engineering. 2017;5(10): 351-354.
8. Güllü İ. Suç olgusuna teorik ve eleştirel bir yaklaşım. KMUSEKAD. 2014; 3:104-107.
9. Altunok E, Vural AF. Bilişim suçları. Denetişim. 2011; 8: 78-84.
10. Kaur EN. Introduction of cyber crime and its type. IRJCS. 2018;8(5):435-439.
11. Yalçın N, Gürbüz F. Sosyal ağlarda işlenen suçlar, Facebook sosyal ağı örneği. Akademik Bilişim; 2015 31 Ocak- 06 Şubat; Eskişehir, Türkiye. Available from: <https://ab.org.tr/ab15/bildiri/203.docx>
12. Vogels EA. The state of online Harrassment. [homepage on the Internet] Pewresearch: c2021 [cited 2023 August 12]. Available from: The State of Online Harassment | Pew Research Center
13. Malwarebytes.com: Demographics of cybercrime report. [homepage on the Internet] Santa Clara: Malwarebytes: c2021 [cited 2022 November 30]. Available from: <https://www.malwarebytes.com/resources/2021-demographics-of-cybercrime-report/index.html>
14. Şener G, Abınık N. Türkiye’de dijital şiddet araştırması. Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği. 2021 8 Eylül. s. 36. Available from: https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/1836/digital_violence_report.pdf?sequence=1&isAllowed=y

15. UN General Assembly. Declaration on the elimination of violence against women, c1993, A/RES/48/104, [cited 2023 August 11]. Available from: <https://digitallibrary.un.org/record/179739>
16. Akkaş İ, Uyanık Z. Kadına yönelik şiddet. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi. 2016;6(1):32-42. Available from <https://dergipark.org.tr/en/pub/nevsosbilen/issue/19741/211291>
17. Subaşı N, Akın A. Kadına yönelik şiddet; nedenleri ve sonuçları. In: Akın A, Ed., Toplumsal Cinsiyet, Sağlık ve Kadın. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 2003; p.203.
18. Hearn, Jeff, et al. "The Spread of Digital Intimate Partner Violence: Ethical Challenges for Business, Workplaces, Employers and Management." Journal of Business Ethics (2023): 1-17.
19. Harris BA. Technology and violence against women. In: Walklate S, Fitz-Gibbon K, Maher J. and McCulloch J. (Eds.) The Emerald Handbook of Feminism, Criminology and Social Change (Emerald Studies in Criminology, Feminism and Social Change), Emerald Publishing Limited, Bingley, pp. 317-336. <https://doi.org/10.1108/978-1-78769-955-720201026>
20. Sarışın M. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin yeni yüzü: Dijital şiddet. KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi. 2022; 8 (2): 257-285.
21. UN women. Frequently asked questions: Tech-facilitated gender-based violence. [homepage on the Internet] UN women: No date [cited 2023 August 12]. Available from: <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/faqs/tech-facilitated-gender-based-violence#:~:text=Technology%2Dfacilitated%20gender%2Dbased%20violence,or%20economic%20harm%20or%20other>
22. Woodlock D, McKenzie M, Western D, Harris B. Technology as a weapon in domestic violence: Responding to digital coercive control, Australian Social Work. 2020; 73(3): 368-380.

23. Baum K, Catalano S, Rand M, Rose K. Bureau of Justice Statistics Special Report: National Crime Victimization Survey, Stalking victimization in the United States. 2009 January. p.16. Report No: NCJ224527 Available from: <https://www.justice.gov/sites/default/files/ovw/legacy/2012/08/15/bjs-stalking-rpt.pdf>
24. Posetti J, Aboulez N, Bontcheva K, Harrison J, Waisbord S. Online violence against women journalists: a global snapshot of incidence and impacts. [homepage on the Internet] UNESCO: 2020 [cited 2023 August 13]. Available from: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000375136>
25. Doğan BÖ, Ertürk YD, Aslan P. Facebook kullanıcısı kız çocuklarına yönelen zorbalık odaklı siber tacizin cinsel tacize dönüşümü: Gazete haberleri üzerinden betimsel bir değerlendirme. Etkileşim.2018; 2 :36-55.
26. Henry N, Flynn A, Powell A. Technology-facilitated domestic and sexual violence: A review. Violence Against Women. 2020; 26(15-16):1828-1854.
27. Marganski A, Melander L. Intimate partner violence victimization in the cyber and real world: Examining the extent of cyber aggression experiences and its association with in-person dating violence. Journal of Interpersonal Violence, 2018 ;33: 1071-1095.
28. Fialova K, Fascendini F. Voices from digital spaces: Technology related violence against women. South Africa: APC WNSP:2011. Report No: APC-2011111-WNSP-R-EN-PDF-123. Available from: https://www.apc.org/sites/default/files/APCWNSP_MDG3advocacypaper_full_2011_EN_0.pdf
29. Gonzalez M. Nonconsensual porn: A common offense. [homepage on the Internet]. Florida: CCRI: c2017. [cited 2022 November 30]. Available from: <https://cybercivilrights.org/2017-natl-ncp-research-results/>
30. Seçgin L, Selçuk KT. Sanal ağların distopyası: Kadına yönelik dijital şiddet. Dünya İnsan Bilimleri Dergisi. 2023;1: 203-217.

31. Dreßing H, Bailer J, Anders A, Wagner H, Gallas C. Cyberstalking in a large sample of social network users: prevalence, characteristics, and impact upon victims. *Cyberpsychol Behav Soc Netw*. 2014 Feb;17(2):61-7.
32. Lawn RB, Koenen KC. Violence against women and girls has long term health consequences. *BMJ*. 2021 Dec 30;375: e069311.
33. Backe EL, Lilleston P, McCleary-Sills J. Networked individuals, gendered violence: A literature review of cyberviolence. *Violence and Gender*. Sep 2018.135-146.
34. World Health Organization: Violence against women [homepage on the Internet]. Geneva: WHO:2021 [cited 2022 November 30]. Available from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>
35. TC. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: Kadına yönelik şiddetle mücadele IV. Ulusal eylem planı 2021-2025. [homepage on the Internet]. Ankara: KSGM:2021 [cited 2023 August 14]. Available from: <https://www.aile.gov.tr/ksgm/ulusal-eylem-planlari/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-iv-ulusal-eylem-planı-2021-2025/>